

Прирачник за програмско буџетирање

Проектот е финансиран од Европската Унија

Овој документ е изготвен со помош на Европската Унија. За содржината на документот е одговорен Твининг проектот МК 11 ИБ ФИ 01 и на никаков начин не ги рефлектира гледиштата на Европската Унија.

Содржина

1.	Вовед	4
1.1	Цел на прирачникот.....	5
2.	Програмска класификација.....	6
2.1.	Тековните буџетски програми	6
2.2.	Политика.....	7
2.3.	Програми	8
2.4.	Потпрограма	10
3.	Цели	13
3.1.	Хиерархија на цели	13
3.2.	Критериуми за добри цели	17
3.3.	Како да се дефинираат целите.....	17
4.	Индикатори	19
4.1	Хиерархија на индикаторите	19
4.2	Критериуми за добри индикатори.....	21
4.3	Како да се идентификуваат индикатори.....	22
5.	Административни програми	24
5.1.	Цели за административните програми.....	24
5.2.	Индикатори за административни програми	26
6.	Стратешко и среднорочно планирање.....	27
7.	Поставување на цели и следење на целите и индикаторите.....	28
АНЕКС 1:	Табела за процесот на утврдување и следење на целите	32
АНЕКС 2:	Табела за програмска буџетска класификација	33
АНЕКС 3:	Индикативна листа на буџетски корисници на различни области на политики	42
АНЕКС 4:	Содржина на новиот Буџет	47

1. Вовед

Буџетирањето базирано на резултати, односно успешност, има за цел да ја подобри ефикасноста и ефективноста на јавните расходи преку поврзување на трошењето на финансиите во јавниот сектор со резултатите што се постигнуваат, при што, систематски се користат информациите за успешност. На буџетирањето не треба да се гледа како на изолирана иницијатива, туку како на дел од пошироки реформи чијашто цел е управувањето во јавниот сектор повеќе да го усмери кон постигнување на резултати, отколку кон внатрешните процеси. Во својата најосновна форма, буџетирањето базирано на резултати, има за цел да осигура дека клучните носители на одлуки, при креирањето на буџетот на Владата, систематски ќе ги земат предвид резултатите што треба да се постигнат со расходите. Ова понекогаш се нарекува „буџетирање според информации за успешност („performance-informed budgeting“)" (ММФ).

Министерството за финансии одлучи да ја подобри и редефинира програмската класификација на расходите, со цел носителите на одлуки да може да ги споредуваат трошоците со придобивките. На овој начин се подобрува утврдувањето на расходните приоритети и се поттикнува поефикасно трошење, кое е насочено кон успешност на остварувањето на резултатите. Со ваквиот начин на буџетирање, исто така, ќе се подобри и сефкупната фискална дисциплина, бидејќи се зголемува капацитетот на „фискалниот простор“ за нови иницијативи за трошење, без сразмерно да се зголемат агрегатните расходи, што се должи на владините одлуки да се скратат трошоците за оние програми кои се најнепродуктивни, или имаат најмало социјално влијание. Буџетирањето базирано на резултати природно се вклопува со среднорочната буџетска рамка. Најдобар начин да се подобри креирањето на политиките на трошење е, првин најоптимално да се искористат информациите за успешноста на резултатите, но и да се земат предвид среднорочните влијанија од расходите.

Најголем предизвик во буџетирањето базирано на резултати е да се постигне информациите за успешност да бидат едноставни, финансиски прифатливи и корисни. За да може успешно да функционира ваквиот вид на буџетирање треба да се ревидираат приоритетите на трошење, а успешноста на програмите треба формално да се интегрира во буџетските процеси.

Според концептот на програмско буџетирање, буџетските корисници ги презентираат и бранат своите буџети, преточени во програмите, со тоа што истите ги поткрепуваат со соодветни информации за расходите и за покакателите на успешност. Понатаму, овие информации се презентираат и во законските документи и пред јавноста, како дел од самиот Буџет, или како прилог кон Буџетот.

Исто така, постојат и неколку предуслови кои треба да се исполнат, на пример, треба да постои стабилно управување со макрофискалните политики, за буџетските корисници да не бидат ставени во состојба на неизвесност за средствата што треба да ги добијат во текот на буџетската година, како и способност буџетите да се резлизираат според она што било планирано. Ова бара доследност кон буџетските правила и процедури и постоење на капацитет истите да се применат

при извршувањето на буџетот. Освен ова, потребно е да постојат и добри процедури за сметководство и ревизија. Сепак, за да може да се одговори на потребите за буџетирањето базирано на резултати, најважен институционален предуслов е да постои на соодветен капацитет на човечките ресурси.

1.1 Цел на прирачникот

Прирачникот служи како упатство за подготовка на Министерството за финансии и другите буџетски корисници за реформите за програмско буџетирање. Прирачникот дава преглед на новиот пристап за програмско буџетирање, а содржи и општи правила, на пример за дефинирање на цели и индикатори, но нуди и практични насоки. Сепак, во моментот на имплементацијата на реформата Министерството за финансии ќе достави и дополнителни подетални инструкции.

Целта на програмската класификација е да се усогласи и поврзе стратешкото планирање и процесот на подготовка на буџетот колку што е можно повеќе, така што буџетот би се базирал на информации за постигнати резултати, индиректно поврзувајќи ги остварените резултати со искористените средства. Притоа и индиректните буџетски програми може да обезбедат директна врска помеѓу целите, резултатите и средствата.

Планирано е реформата за програмско буџетирање да се одвива во три фази:

- **Прва фаза** е класификацијата да се воведе во централниот буџет и буџетот на фондовите. Овој прирачник дава насоки особено во делот на оваа прва фаза.
- **Втора фаза** е да се опфатат и општините, односно да се воведе истата класификација и пристап и за буџетот на локално ниво.
- **Трета фаза** е да се вклучи и поширокиот општ владин сектор, (методологија ESA2010, S.13) т.е да се опфатат и единици како што се јавните претпријатија.

Крајната цел на реформата е подобро да се разбере целокупната општа влада и да:

- (1) се воведе нов начин на размислување за планирањето на јавните финансии и поврзување со фискалното планирање во склоп на среднорочната буџетска рамка (СБР);
- (2) се направи конкретно влијание врз одлуките кои се однесуваат на распределба на средства помеѓу конкурентните буџетски корисници – агенции, министерства и програми;
- (3) се развијат буџетските процеси така што резултатите/придобивките и трошоците за нив ќе бидат критериум според кој ќе се дефинира како одредена сума на средства ќе се распределува помеѓу различните активности.

2. Програмска класификација

Што е „програмска класификација“ за буџетот?

Програмската класификација (и хиерархија) е структура на буџет составена од група на категории на кои е поделен буџетот, за да се поддржи ефективно и ефикасно планирање и користење на средствата. Категориите се формирани на тој начин што сите јавни услуги и активности со заедничка цел се ставаат во една група – настрана од организациската структура.

Ова значи дека со програмската класификација се дефинираат групи на услуги кои се вршат за надворешни среани (аутпути) или плаќања кои се наменети за еден заеднички исход. Поради тоа, програмската класификација не е само статистичка, или класификација која се користи за известување за расходите, бидејќи програмите најпрвин се користат за целите на планирање и контрола. Ова ја прави програмската класификација различна од статистичките класификации, како што е на пример функционалната КОФОГ (COFOG) класификација, која е креирана од страна на Обединетите нации за правење на меѓународна споредба на составот на расходите.

Програмската класификација е класификација која се базира на неколку нивоа на расходи, во која политиките се делат на програми, а програмите на пониско ниво на потпрограми.

2.1. Тековните буџетски програми

Во моментот државниот буџет се базира на:

- i) Владини програми поврзани со стратешките приоритети на Владата (класификација буква + буква, или буква+број),
- ii) Развојни програми со индикативен тригодишен буџет (класификација број + буква) и
- iii) Буџетски програми (класификација број + број).

Кодирањето на класификацијата не е секогаш јасно, а често се воведуваат и нови буџетски програми, што во голема мера го отежнува следењето. Освен тоа постојат и тригодишни стратешки планови, кои често се базираат на различни програми, цели и индикатори и се поврзани со организациската структура.

Идеата зад оваа програмска буџетска реформа е во иднина воопшто да не постојат владини, развојни, или други програми. Наместо тоа би се вовела програмска структура од три нивоа (ниво на политика – програма – потпрограма) којашто ги опфаќа сите владини стратешки приоритети.

Класификацијата треба да биде стабилна на подолг рок, при што би се избегнало воведување на поголеми промени. Истата класификација, цели и индикатори би се користеле и при изготвување на Буџетот, или за Ребаланс на буџетот, како и при среднорочното буџетско планирање

(Фискалната стратегија), стратешките планови и Завршната сметка. Во следните поглавија подетално се објаснува новиот начин на програмско буџетирање.

2.2. Политика

Што е „политика“?

Владината политика и стратешко планирање може да се подели на различни „политики“ (области) кои се стремат кон остварување на некои општи цели. Во новата програмска буџетска класификација буџетот е структуриран во 14 политики. Тие се највисокото ниво на класификација во новата буџетска структура (види Анекс 2).

Листа на политики:

- Институции на демократскиот политички систем, интеграција и граѓанското општество
- Внатрешна и надворешна безбедност
- Надворешна политика и внатрешна кохезија
- Правосудство
- Јавни финансии
- Економски развој, конкурентност и претприемништво
- Енергија и екстракција на природни ресурси
- Животна средина и климатски промени
- Транспорт
- Земјоделство и шумарство
- Социјална заштита и политики на пазар на труд
- Образование, наука и спорт
- Култура
- Здравство

Политиките се дизајнирани на тој начин што треба да им овозможат на носителите на одлуки, граѓаните и даночните обврзници следење на тоа кои политики се спроведуваат и кои јавни услуги и активности се опфатени во рамките на политиките, како и колку средсрва се трошат за секоја од нив. Оттука може да се заклучи дека политиките не ја следат организациската структура, туку секоја од нив покрива области од делокругот на различни министерства и буџетски корисници. Политиките се категории на расходи кои се поврзани со разновидни групи на резултати и исходи, со заедничка општа цел, којашто најчесто е да се оствари влијание врз општеството, или да се постигне некој друг општ резултат.

Стратешкото планирање по политики има за цел да и овозможи на владата да го структурира буџетот врз база на мисија и цели, наместо да се обидува да го интегрира стратешкото планирање на политики во буџетскиот процес¹. Политиките се засноваат на основните принципи на владата – дефинирајќи приоритетни цели што Владата има за цел да ги исполни и сочува во интерес на целата држава.

За да се обезбеди јасна одговорност за секоја политика ќе се назначи еден министер и министерство кое според обемот на активности и мерки покрива најголем дел во односната политика. Тоа министерство и министер ќе комуницираат со останатите буџетски корисници во рамките на таа политика. Освен тоа и во Министерството за финансии, во Секторот за буџет и фондови ќе има наменувано буџетски аналитичар за секоја политика одделно, кој ќе биде одговорен за вкупната политика.

2.3. Програми

Што е „програма“?

Програмата се состои од низа јавни услуги и активности кои се насочени кон исти општи и специфични цели. Програмите се второто ниво на програмската буџетска класификација. Во класификацијата секоја програма е јасно подредена под одредена политика имајќи за цел да ги поддржи општите цели на таа политика.

Пример: Програми во рамките на политиката Правосудство

- Квалитет и достапност на судските услуги
- Извршување на санкции и пробација
- Надлежност на јавниот обвинител и државниот правобранител
- Институционално обезбедување на владеење на правото и правната безбедност и слободи.

Препорачливо е да има 3-4 програми во рамките на една политика. Бројот на програмите зависи од големината и структурата на политиката, но во ниту еден случај не треба да има повеќе од 5 програми во рамките на една политика.

Постојат некои општи правила за креирање на програма. Програмите треба:

- Да ги комбинираат сите активности, услуги, производи, трансфери и проекти коишто имаат иста цел (без разлика на изворот на финансирање)
- Да бидат група на јавни услуги наменети за надворешни страни (на пример, деца, пензионери, бизнис компании) со заеднички исход

¹ "Што повеќе се обидува стратешкиот план да има влијание врз буџетот, толку тој станува помалку стратешки" (Allen Schick: Does Budgeting Have a Future? OECD, 2001).

- Да се, по можност, поврзани со една функција
- Да се хиерархиски структурирани
- Да се креирани за да ја поддржат Владата и буџетските корисници при донесување на одлуки и одредување на приоритети (политички и менаџерски)

Програмите се дефинираат на општо ниво, а насловот на програмата треба да е одраз на главниот резултат што се очекува од таа програма. Понатаму, програмите (и нивните називи) треба да се дефинираат на едно пошроко ниво за да се избегне потребата од нивно редефинирање, иако оредени измени ќе бидат можни на ниво на потпрограмите (нови потпрограми, или измени на постоечките потпрограми). Со други зборови, дефинираните програми не треба да се премногу рестриктивни во однос на потпрограмите, или активностите кои се класифицираат под нив. Затоа програмите треба да се однесуваат на оние услуги, или производи коишто имаат значење за сефкупната владина политика и за чијешто финансирање се одлучува на централно ниво (наместо да се остави на институциите да одлучуваат како ќе ги распределат буџетските средства).

Притоа треба да се потенцира дека иако засега, во првата фаза на реформата за програмско буџетирање, фокусот ќе биде ставен на буџетот на централната влада и на фондовите, програмите треба да бидат создадени на таков начин што во дадено време буџетите од локално ниво и од општата влада ќе може да се вклопат, без поголеми структурни промени во класификацијата на ниво на политиките, или програмите. Тоа значи дека во одредени области, односно политики во кои има значајни буџетски корисници, како јавни претпријатија, на пример во политиката транспорт, или економија, може веќе уште во првата фаза да се остави „простор“ за нив на програмско ниво.

За имплементација и следење на исполнувањето на програмата ќе биде надлежна една административна единица, односно буџетски корисник со најголеми ингеренции, во случај кога програмата е меѓусекторска и вклучува повеќе буџетски корисници. Со цел да се обезбеди и јасно подели одговорноста за секоја програма ќе биде назначен еден одговорен буџетски корисник, зависно од тоа кој буџетски корисник покрива најголем дел од активностите и мерките во таа програма. Секако овој буџетски корисник ќе соработува со другите корисници на програмата. Освен тоа и во Министерството за финансии ќе има определен по еден буџетски аналитичар како контакт лице за секоја програма.

Како да се класифицираат дотациите на единиците за локална самоуправа?

Одлучено е дека дотациите за единиците на локална самоуправа не треба да бидат дефинирани како една (област на) политика, или потпрограма. Наместо тоа сите надлежности на единиците на локална самоуправа ќе се класифицираат под релевантни програми или потпрограми за односната тема.

На пример, во политиката Транспорт може да има потпрограма „Мрежа на регионални и локални патишта“, додека во политиката Образование, наука и спорт може да има потпрограма „Основно образование“.

Блок дотациите и другите трансфери од централниот буџет за финансирање на делегираните надлежности на единиците за локална самоуправа ќе бидат распределени во овие потпрограми на програмската буџетска класификација. Блок дотациите може да бидат поделени на различни потпрограми, на пример, врз основа на просечното учество на таа надлежност во однос на вкупниот износ на трошоци за сите надлежности.

2.4. Потпрограма

Што е „потпрограма“?

Секоја програма е поделена на потпрограми кои го претставуваат третото, поконкретно ниво од новата програмска буџетска класификација. Потпрограмите се подетални (тие може да се однесуваат на некој конкретен проект или мерка) и имаат за цел да се постигнат поконкретни резултати и да се изврши директно влијание. Потпрограмите во себе групираат повеќе различни јавни услуги и активности - на пример, постојани услуги и надоместоци, но и еднократни проекти.

Пример: Потпрограмите на програмата „Надлежност на јавниот обвинител и државниот правобранител“ (од делот на политиката Правосудство)

- Јавно обвинителство
- Државен правобранител

Под секоја програма има 1-4 потпрограми. Повторно треба да се напомене дека бројот на потпрограмите под секоја програма варира, но во секој случај не треба да има повеќе од 5 потпрограми под секоја програма. Предноста во ова за буџетските корисници е што се овозможува поголема флексибилност при планирањето и имплементацијата (прераспределба на средства помеѓу активностите, наместо помеѓу потпрограмите).

Дефиницијата за потпрограмите ја следи истата логика како и за програмите, со таа разлика што тие имаат повеќе практичен и секторски пристап. Кога се креираат потпрограмите може исто така предвид да се земе и организациската класификација, со цел да се добие појасна слика за (менаџерската) одговорност за ресорните министерства другите буџетски корсници. **Доколку е можно, секоја потпрограма треба да биде специфична за секој буџетски корсник (министерство/агенција/институт).**

Освен тоа, класификацијата не треба да се менува од година во година, а пак името на програмата треба да ги има во фокус главните резултати. Насловот не треба да ги покрива сите активности, бидејќи тие може лесно да се променат од една година во друга. Овие активности и проекти всушност го претставуваат „четвртото ниво“ на класификација.

Сликата подолу дава приказ на новата програмска буџетска класификација.

Слика 1 Програмска класификација

Новата програмска буџетска класификација **мора да биде стабилна** на подолг временски период. На ниво на политики и програми треба по секоја цена да се избегнуваат промени, за да се обезбеди континуитет и да се даде можност за правење на споредба. За да се овозможи стабилност на новата програмска класификација, истата ќе биде дефинирана во подзаконски акт кој ќе биде усвоен од Владата/ Министерството за финансии.

Сепак, програмската класификација треба да овозможи и некаква флексибилност на оперативно ниво. Доколку постои исклучителна потреба (за нови владини активности кои не може да се

вклопат во постоечките потпрограми), буџетските корисници може да предложат промени на потпрограмите (името, или да додадат нова потпрограма)². Во ваков случај буџетските корисници треба да се координираат со останатите буџетски корисници кои се засегнати со таа потпрограма. Воведувањето на нови, или измена на постоечките потпрограми треба да е предмет на преговори со Министерството за финансии и да се одобри од Владата. Измените се транспарентно прикажани и објаснети во Буџетот.

Анекс 2 содржи предлози за политики, програми, или потпрограми.

Какво ќе биде кодирањето во рамките на новата програмска класификација?

Во иднина, како и досега, планирањето и извршувањето на буџетот ќе се врши со кодирање кое ги опфаќа организациската, економската и програмската класификација. Сепак, со новото кодирање на буџетските ставки нема повеќе да постојат одделни владини, развојни и буџетски програми. Освен тоа, ќе бидат доделени повеќе цифри за кодирање на програмите и активностите под нив.

Кога ќе се започне со реформата за програмско буџетирање, подготовката и извршувањето на буџетот ќе бидат усогласени со информатичките системи за буџетско планирање (е-буџет) и извршување (е-трезор). За преминвање од старото кон новото буџетско кодирање ќе бидат направени табели за премостување за да може секоја поединечна буџетска ставка, активност/проект да си го заземе своето место во новата програмска буџетска класификација.

Во пракса, се планира детално поврзување со старата буџетска класификација во определена пилот година, за време на која налозите за плаќање на буџетските корисници ќе бидат доставувани според новото кодирање на програмската буџетска класификација (како и врз основа на други информации). На ваков начин последниот буџет, подготвен според старата програмска буџетска класификација јасно (и на многу едноставен начин) би се поврзал со новата класификација. Ова треба да се направи со голема внимателност и со користење на искуството на секторите за буџет и фондови, трезор и буџетските корисници.

Во новото кодирање ќе се обрне внимание и на проектите и активностите од потпрограмите („четвртото ниво“ на програмската класификација). Иако тие нема да бидат прикажани во Буџетот, сепак ќе се разгледа можноста за доставување на овие информации во дополнителни табели, бидејќи истите се потребни и релевантни за процесот на буџетирање и носење одлуки.

Министерството за финансии подоцна ќе обезбеди повеќе детални информации за кодирањето за новата програмска класификација.

²Потпрограмите не треба да се бришат во краток период, туку да останат видливи извесно време поради следење, иако веќе не се спроведуваат никакви активности, ниту пак се распределуваат средства за таа потпрограма.

3. Цели

Што е „цел“?

Целта ја дефинира крајната состојба што сакаме да ја постигнеме со одредено дејствие на Владата.

Целите, исто така им помагаат и на вработените да ја организираат својта работа во насока на постигнување на веќе утврдените посакувани влјанија, исходи и резултати.

Зависно од нивото на кое се поставуваат целите (видете ја хиерархијата на цели во поглавије 3.1), нивната содржина може да се поврзе со одредено влијание врз општеството, општ или специфичен резултат од услугата, подобрување на интерните процеси и сл.

Како се организирани целите?

На највисокото ниво на хиерархија се ставени општите цели за политиката. Тие подразбираат промени кои се последица од јавната интервенција врз поединците, социјалните структури, или физичкото опкружување.

Второто ниво се однесува на посспецифичните цели кои произлегуваат од програмите. Тие одат во прилог на исполнувањето на општите цели на највисоко ниво и се преточени во активности, услуги, производи, трансфери и проекти што ги спроведуваат буџетските корисници.

На третото ниво, нивото на потпрограмите, посакуваните резултати се тесно поврзани со активностите (како директно влијание од одредена мерка или проект). Исто така и на ова ниво целите треба да се дефинирани така што ќе го поддржат исполнувањето на целите од повисокото ниво.

Специфичните цели на програмите не треба да имаат повеќе од три помошни цели за остварување на резултати на ниво на потпрограма, а пак општите цели на ниво на политика не треба да содржат повеќе од три специфични цели на програмско ниво. (“3 на 1”).

Хиерархијата на целите не е важна само за планирањето на буџетот, туку и за следењето на целите и индикаторите. Тоа им помага на буџетските корисници да дознаат зошто некои цели се постигнати, или не се постигнати и како да се подобри успешноста

3.1. Хиерархија на цели

Политики - општи цели

За секоја политика се дефинираат 1-3 општи цели. Овие цели треба да се одраз на она што сакаме да постигнеме на макро ниво со јавните средства што сме ги намениле за таа политика. Целите на

нивото на политики треба многу општо да се дефинирани, бидејќи тие се нешто што седнува како последица на специфичните цели. Општите цели се дефинирани така што може да ја одржат својата стабилност во тек на подолг временски период.

Притоа, мора да се земе предвид дека немаме 100% (или, спротивно некогаш имаме сосема ограничено) влијание врз остварувањето на целите, поради постоењето на надворешни фактори (на пример, економскиот раст, промената на климата) кои играат улога, исто така. Ова треба да се земе предвид и кога станува збор за следењето на целите и известувањето по однос на нив.

Фиктивни примери за цели на ниво на политика

- Зголемување на сигурноста и безбедноста на транспортот
- Обезбедување на одржливи јавни финансии
- Зголемување на вработеноста
- Обезбедување на квалитетно образование за сите луѓе и промовирање на доживотно учење
- Обезбедување на интегритет и почит за граѓанските демократски права
- Обезбедување на здрав живот и унапредување на добросостојба за луѓето од сите возрасни групи

Програми – специфични цели

Специфичните цели на програмите ги поддржуваат општите цели на односната политика. Секоја програма треба да се состои од **1-3 специфични цели**.

Во споредба со општите цели на ниво на политика, специфичните цели на програмско ниво се многу поконкретни (на пример, тие може да се однесуваат на конкретна целна група*на пример, препорачливо е да се користат цели кои промовираат родова еднаквост). Притоа, во оваа фаза посебен фокус треба да се стави на креирање на цели кои се конкретни и мерливи – се препорачува на програмско ниво да не се користат општи цели како: „да се осигура“... или „одржување на“...

Фокусот може да биде и на **надворешните цели**. Ова се цели кои се поврзуваат со надворешни страни (групи на граѓани, како деца и пензионери; бизнис компании и сл) и на исходот од владините активности. Внатрешните цели кои, на пример, имаат за цел да ги подобрат интерните процеси припаѓаат повеќе во групата на административни програми, или потпрограми.

Фиктивни примери на ниво на програма

- Подобра реинтеграција на невработените на пазарот на труд
- Намалување на бројот на деца кои го напуштаат школувањето
- Подобро балансирање помеѓу работата и семејниот живот
- Намалување на бројот на сообраќајни незгоди
- Подобра заштита од насилство, особено насилство врз жените, децата и постарите лица
- Подобрување на правната рамка и почитувањето на човековите слободи и права

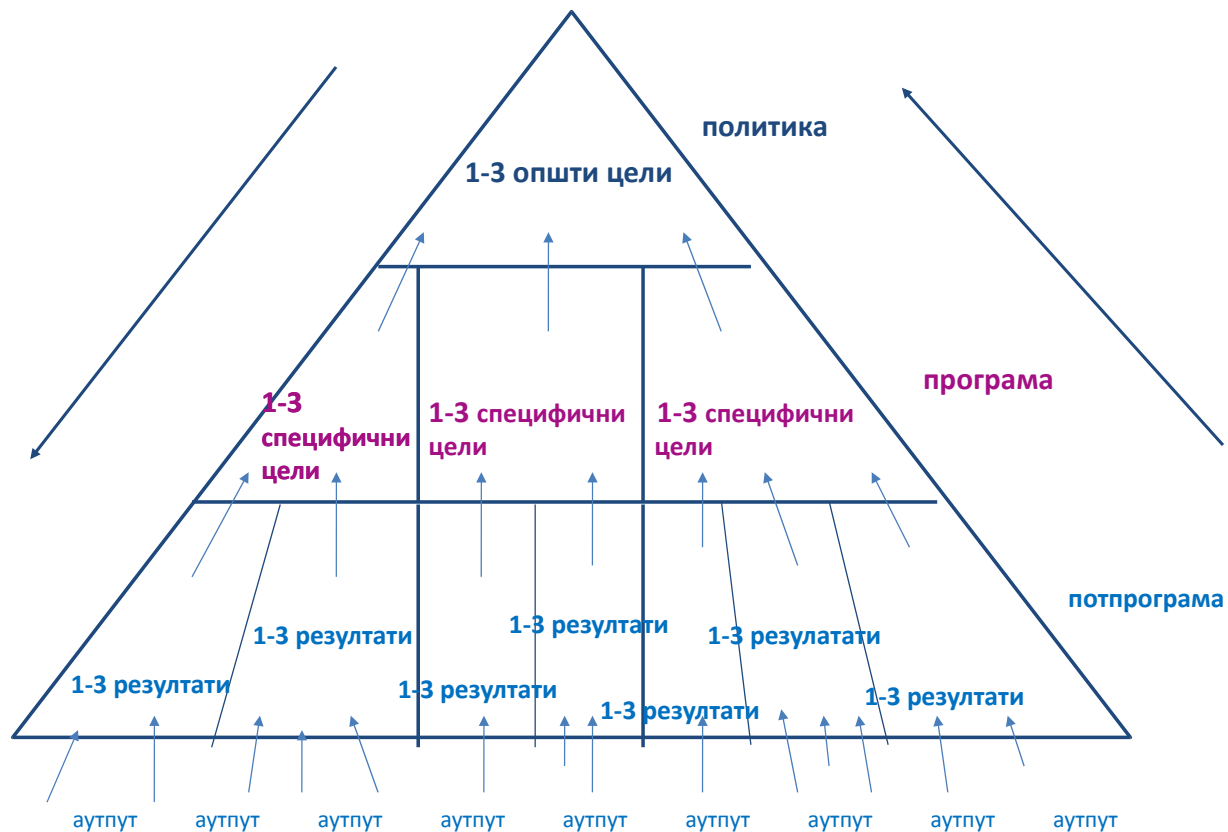
Потпрограми – резултати

Под секоја потпрограма има 1-3 цели, како очекувани резултати. Резултатите се конкретни и имаат многу јасна поврзаност со активностите и нивните аутпути. Резултатите се последица, или заклучок од мерките, проектите, активностите и слично, видлив по определен временски период. На ниво на потпрограмите треба да имаме 100% влијание врз постигнувањето на посакуваните резултати. Може да се користи и еден единствен исход, како цел, но би било подобро доколку целите (резултатите) би имале повеќе исходи (конкретни резултати или аутпути).

Фиктивни примери за резултати од потпрограми

- Проширување на капацитетите за грижа на деца
- Зголемување на бројот на училишта со целодневен престој
- Зголемување на бројот на патроли на улиците
- Ефикасност на судскиот систем.

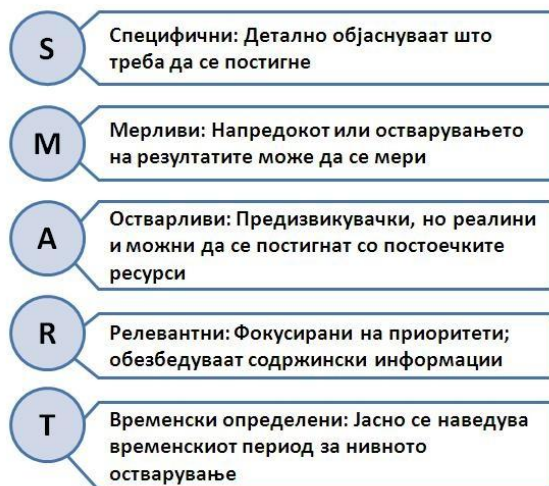
Сликата подоле дава приказ на целите поставени на различни нивоа.

Слика 2 Цели

3.2. Критериуми за добри цели

Добрата цел треба да ги исполнува СМАРТ критериумите, да помага во дефинирањето на целите и да претставува добра база за имплементација и мониторинг.

3.3. Како да се дефинираат целите

При дефинирањето на целите треба да се следат определени чекори. Во теорија тоа започнува со анализа на севкупните стратегии, како што се на пример „Целите за одржлив развој на ОН“³ или ЕУ 2020⁴. Други релевантни извори се владините програми и постоечките стратегии (вклучувајќи ги и стратешките планови). Освен тоа, во иднина треба да се земат предвид и тековните предизвици (население што старее, климатски промени, миграција, родова еднаквост) и идните предизвици, како и можните проблеми кои од нив произлегуваат.

Следната цел е да дефинираме што сакаме да постигнеме и да ги формулираме целите. Тие треба да бидат дефинирани така што ќе бидат разбирливи и за лица кои не се експерти во дадената политика, како и за пошироката јавност. На тој начин буџетот ќе биде потранспарентен. Понатаму, треба да се осигураме дека целите ќе може да ги контролираме, особено специфичните цели на програмите и резултатите на потпрограмите. За секоја цел треба да има дефинирано барем еден индикатор преку кој целта ќе може да се мери. Доколку е тешко да се идентификуваат

³<http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

⁴http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/index_en.htm

(квантитативни) индикатори, ќе биде неопходно да се рedefинира самата цел за да биде поконкретна и мерлива.

Јасно ќе биде определено кој буџетски корисник ќе биде задолжен за имплементацијата и следењето на целите за секое ниво. Во случај да има повеќе од еден буџетски корисник кој придонесува кон исполнувањето на целта, тогаш се назначува еден буџетски корисник, како лидер, кој ќе врши координација со останатите.

Генерално процесот е таков што буџетските корисници предлагаат цели (по извршени консултации со други инволвирани буџетски корисници) и нивни индикатори со вредности од претходна реализација и со целни вредности до Министерството за финансии. Целите и индикаторите треба да бидат прифатени и за нив да се преговара со Министерството за финансии за време на процесот на подготовка на буџетот. За повеќе информации за процесот, видете поглавје 7.

Целите за политики и програми се дефинирани така што би останале непроменливи во текот на годините. На нив не треба да им се прават промени од година во година. На ниво на потпрограми промени се можни само во случај кога за тоа има реална оправданост (на пример, кога постои суштинска промена на активности во рамките на потпрограмата), но и во тој случај промените треба да се предмет на договор и да бидат одобрени од Министерството за финансии.

4. Индикатори

Што е „индикатор“?

Целите треба да имаат барем еден индикатор за да може да се мерат и да се следат. Индикаторот дава детален опис на она што сакаме да го постигнеме во текот на одреден временски период, а очекуваните резултати ги прикажува како вредности.

Индикаторите се основа за мерење и следење на СМАРТ целите. Може да користиме различни видови на индикатори, зависно од нивото на деталност на целта (хиерархијата во класификацијата).

4.1 Хиерархија на индикаторите

- **Импакт индикатори (политика)⁵** – индикатори за мерење на долгорочни последици; овие индикатори треба да го мерат ефектот на група на мерки. Целните вредности се одредуваат на годишно ниво, или, на пример за период кој го покриваат долгорочните стратегии.
- **Индикатор за исход (програмско ниво)⁵** – индикатори за мерење на среднорочни или долгорочни последици од конкретни владини мерки и проекти, кои се претставени како пошироки социоекономски последици на ниво на програма, или политика. Во основа конкретните цели од индивидуалните мерки и проекти се остваруваат со одредено временско задоцнување, а освен тоа врз конкретните цели не влијаат само мерките, туку и други фактори. Затоа индикаторите треба да се пошироко дефинирани. Целните вредности се одредуваат на годишно ниво, или, на пример за период кој го покриваат долгорочните стратегии.
- **Агрегатен индикатор за резултат (ниво на потпрограма)** – индикатор со кој се мерат агрегатните директни последици од конкретните резултати- аутпути (директни ефекти од мерки, или проекти)⁶ а со кои се дава поддршка за реализацијата на специфичните цели. Индикаторите мора да бидат определени согласно на ова. Целните вредности се одредуваат на годишно ниво, или, на пример за период кој го покриваат долгорочните стратегии.

Забелешка: Ефектите од еднократни мерки може да се мерат преку резултатите (тоа е исход кој е видлив веднаш штом мерката, или проектот ќе биде завршен). Овие целни вредности може да бидат дефинирани само годишно.

⁵ Како исходот, така и влијанието зависат не само од буџетот на Владата, туку и од други фактори.

⁶ Директни ефекти (резултати - аутпути) се непосредни (краткорочни) последици од мерки /проекти на државата, на пример произведените добра, или обезбедените услуги.

Во пракса не треба премногу строго да ги сфаќаме теоретските дефиниции. Треба да се обидеме да користиме **квантитативни индикатори**, имајќи предвид дека за квантитативните индикатори податоците за следење најчесто се достапни со задоцнување од само неколку месеци до една година. На пример, за подготовка на композитните индекси на меѓународните организации може да биде потребно и период од една година, додека националните статистички податоци се објавуваат со помало доцнење, а пак податоците за следење од буџетските корисници може да бидат достапни и за многу пократок период.

Мора да се нагласи дека е многу подобро да се фокусираме на следење на еден до два добри индикатори, наместо да се обидуваме да следиме цела низа на различни индикатори. Токму затоа и бројот на индикатори во новата програмска буџетска реформа е ограничен.

Фиктивни примери за видови на индикатори

Политика: транспорт

Општи цели: Одржлива мобилност на добра и луѓе

Импакт индикатори: Намалување на емисија на CO₂ предизвикана од сообраќај

Програма: Патен транспорт и инфраструктура

Специфични цели: Зголемено користење на зелен транспорт (одржлива мобилност)

Индикатори за исход: Намалување на број на патнички возила на 1000 жители (или во %)

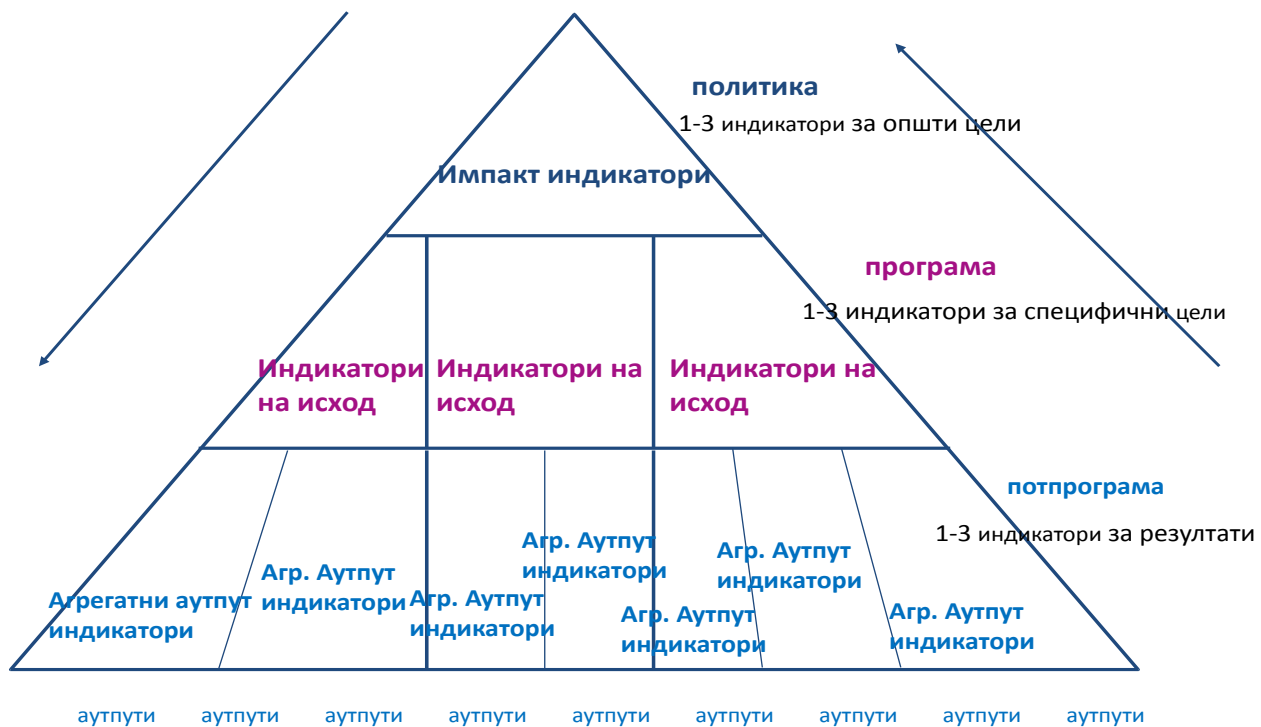
Потпрограма: Намалување на сообраќајот во центарот на градот

Резултати: Одржлив патен транспорт со намален сообраќај и загадување во центарот на градовите

Агрегатни индикатори за резултати: Број на нови и модернизирани заобиколници; намалување на pm2.5 и pm10 честички во центарот на градовите; зголемен број на патници на јавниот патен транспорт.

Како што е прикажано во примерот, индикаторите треба најпрвин да ја одразуваат содржината на целта. Тие треба да бидат и конзистентни на различните нивоа на целите.

Како целите, така и бројот на индикаторите треба да биде ограничен за да се фокусира само на релевантните аспекти. Ограничениот број на индикатори, исто така ја намалува и административната работа за поставување на цели (планирање) и за следење (следење на напредокот). **Секоја цел** се мери со **1-3 индикатори** (види и следна слика).

Слика 3 Индикатори

4.2 Критериуми за добри индикатори

Индикаторите се бираат врз база на следните критериуми (во согласност со ОЕЦД):

- Индикаторот треба да е поврзан со една цел или со повеќе цели.
- Индикаторите треба да се поврзани меѓусебно во хиерархијата – по принципот од долу-нагоре.
- Индикаторите треба да се усогласени со постоечките стратегии, особено на повисоко ниво (влијание, исход). При поставување на индикаторите важно е да се следат и меѓународните заложби (на пример целите на EU 2020).
- Индикаторите треба да се мерливи, лесни за разбирање и транспарентни.
- Податоците за индикаторите треба да се лесно достапни (и за минатото – што повеќе, толку подобро). Доколку нема историски податоци, индикаторите треба најпрвин да се креираат и тестираат, за во иднина да се применуваат.
- Податоците за индикатори треба да се објавуваат барем еднаш годишно, или според некоја друга определена временска рамка.
- Би било добро доколку индикаторите, особено на повисоко ниво, би биле меѓународно споредливи (на пример да се користи рангирањето или одредниците на ОЕЦД, Светска

Банка и сл.). „Сопственикот“ на целта треба да биде во можност да ја контролира целта и да има влијание врз креирање на индикаторите. Сепак, за највисокото ниво на индикатори не може да се има 100 % контрола. Ова треба да се земе предвид и подоцна, во фазата на следење, известување и евалуација.

- Инпут индикатори (“вкупна сума на потрошен буџет за определена цел”) не треба да се користат, освен во ретки и оправдани случаи (на пример, во области каде имаме проблем со недостаток на кадар).

4.3 Како да се идентификуваат индикатори

Треба да се посвети доволно време на идентификување на релевантни и значајни индикатори. Кога се формираат целите треба, исто така, да се размисли и за можните индикатори. Бидејќи бројот на индикатори е ограничен треба да се фокусираме на 1-3 индикатори кои најдобро се софпаѓаат со горенаведените критериуми. На почетокот секој индикатор мора да биде дефиниран во детали, вклучувајќи и метод на калкулација и извори на податоци.

Индикаторот секогаш оди заедно со **целта**, а таа пак се преведува во број на тоа што сакаме да го постигнеме во одреден временски период (на пример, крај на фискалната година, крај на среднорочното планирање). Целите треба да се амбициозни, но сепак реални.

При поставување на целите, резултатите од претходната година (т-1 и т-2) ќе бидат основа за идните проекции. Овде мора да се нагласи дека целта на програмското буџетирање не е да се казнат буџетските корисници во случај на неисполнување на очекуваните резултати (на пример, преку кратење на буџетот). Идеата е да се извлече поука од минатата реализација и да се добијат нови информации за тоа како може да се направи подобрување во иднина.

Табелата подолу ги покажува податоците кои ќе бидат потребни за секој индикатор. Некои ставки, на пример, методот на пресметка, или изворот на податоци се дополнителни информации кои не мора да бидат презентирани и повторувани секогаш кога поставуваме цели, или вршиме следење. Забелешка: Ова се препорачува за да може полесно да се следи индикаторот и целите без да мора детално да се студираат методите на пресметка. Затоа е добро единиците за мерење на индикаторите да се очигледни уште од самиот назив на индикаторот.

Фиктивни примери за поставување на цели

Политика: Транспорт

Цел на политика: Зголемување на безбедноста на транспортот

Индикатор	Број на сообраќајни незгоди со смртни последици					
	резултат 2015	резултат 2016	цел 2017	цел 2018	цел 2019	цел 2020
Состојба на индикаторот	X	X	X	X	X	X
Метод на пресметка	Вкупен број на лица жртви на сообраќајни несреќи					
Извор на податоци	Статистика за сообраќајна безбедност, од ДЗР					

Општо земено процесот е таков што буџетските корисници (по извршени консултации со другите засегнати буџетски корисници) предлагаат цели и индикатори со целни вредности. За понатамошни информации за процесот видете поглавје 7.

Индикаторите не треба да се менуваат во текот на годините, а не треба да се прават промени ниту на ниво на политика и програма. На ниво на потпрограми промени се можни само во исклучителни случаи (на пример, при промена на цели, или во случај на достапност на нов извор на податоци како индикатор), но и во тој случај промените треба да се предмет на договор и да бидат одобрени од страна на Министерството за финансии.

5. Административни програми

Можно е да постои потреба една од програмите на нивото на политика да биде резервирана за административните и активностите за мониторинг и ревизија, или за техничка поддршка. Ваквите „административни“ програми се спротивни на идеата на програми ориентирани кон резултати, бидејќи тие не произведуваат надворешни конкретни резултати, туку само внатрешни услуги во рамките на владините институции. Сепак, ваквите административни програми се прифатливи од прагматични причини. Во рамките на администрацијата може да се класифицираат „службите за поддршка“⁷ на основните активности, бидејќи администрацијата не постои сама за себе.

Така што секогаш кога е можно и применливо, оперативните трошоци за работењето односно функционирањето на некоја институција или единица, трошоците за плати и слично, не треба да се стават во администрација, туку во рамките на програми кои подразбираат давање на услуги кон надвор. Но доколку ова е премногу комплицирано, во некои случаи, особено во првата фаза, административните програми може да бидат „резервирани“ за трошоците за плати на јавната администрација.

Најчесто програмата за администрација е поделена по потпрограми за администрација. Содржината на потпрограмите варира од една политика до друга, но основната идеја е иста. Вообичаено една потпрограма може да се однесува на мониторинг, супервизија, издавање на дозволи и/или ревизија. Друга пак, може да се фокусира на ЕУ фондовите, а трета пак на општи административни работи на министерствата како што е подготовката на закони, спроведувањето на ЕУ директиви, меѓународната соработка и тн.

5.1. Цели за административните програми

Од практични причини се предлага административните програми, на програмско ниво, да имаат една, или максимум две цели кои се однесуваат на ефикасно функционирање на политиката, како и на навремена и сеопфатна подготовка на одлуки, информации, закони, стратешки документи и сл.

Прв чекор при дефинирањето на целите на програмите за администрација би било да се види која е мисијата и визијата на даденото министерство (и/или друга институција), за ова да биде појдовна точка. Понекогаш се случува да нема дефинирана мисија и визија, или пак уште почесто, визијата да биде толку широко дефинирана и амбициозна што повеќе личи на цел за целокупната политика, отколку за самата административна програма. Во тој случај, **втор чекор** би било да се направи одредена модификација и целта да се дефинира, на пример, како: Целта на администрацијата е „да обезбеди ефикасни процедури и структура за поддршка на главните цели на политиката“, или „да обезбеди ефикасна и ефективна поддршка на политиката“.

⁷ Внатрешни служби за поддршка, како што се управувањето со човечките ресурси, информатичката поддршка, финансискиот, правниот сектор и тн., но и внатрешниот мониторинг, инспекција и контрола.

На пример, мисијата на Министерството за финансии може да биде: „да се одржи стабилноста на јавните финансии и на макроекономската рамка“. Ова, на ниво на административна програма може да се преработи и презентира како:

- „Да се обезбедат висококвалитетни институционални информации, процедури и ефикасно да се поддржува стабилноста на јавните финансии и макроекономската стабилност“ – за да се истакне дека администрацијата мора да биде ефикасна и да обезбеди добра структура и рамка (законодавна основа, процеси, мониторинг и сл).
- Или, „компетентна и ефикасна администрација за јавни финансии“.

На ниво на потпрограмите, целите за административните потпрограми варираат од еден случај до друг, но генерално може да се поврзат со навремено и транспарентно функционирање на политиката Администрација: 1. Подобрување на квалитетот и ефективноста на услугите и мерките што се нудат (поврзани со агенциите); 2. Креирање, имплементирање и зајакнување на институционалните капацитети (а се поврзуват и со функциите за поддршка на работата на министерството, работата поврзана со законодавството, вклучувајќи и транспонирање на законодавството на ЕУ, обуките); 3. Мониторинг поврзан со инспекторатите, ревизијата и тн.

Во рамките на административните потпрограми, целите исто така, може да се фокусираат и на внатрешните услуги (ИТ, УЧР, обука и тн.).

Фиктивни цели на примери за „административни програми“ и нивни потпрограми

Политика	Програми	Цели	Потпрограми	Резултати (цели)
Земјоделство и шумарство	Администрација	Ефективна имплементација и мониторинг на земјоделските политики	Координација на земјоделските политики	Сеопфатна и навремена подготовка на законодавството и статешките документи
			Хармонизирање на националното законодавство со стандардите на ЕУ	Сеопфатна и навремена подготовка на ЕУ директиви и документација
			Мониторинг и инспекција	Ефективна имплементација на процедурите за мониторинг во областа на земјоделството
	Земјоделство и рурален развој		...	...
	Шумарство и лов		...	...
	Безбедност на вода и ветеринарна заштита		...	...

5.2. Индикатори за административни програми

На програмско ниво можни индикатори за администрацијата би можеле да бидат:

- Број на подготвени извештаи за оценка на процесот на пристапување на РМ кон ЕУ
- Број на инспекции и мониторинг
- Учество на трошоците на труд на X политиката за администрација (треба да се намалуваат; ова е потребно за да се пресмета почетната сума)
- Ефикасност на мерките преземени од страна на инспекторите (во денари или % заштеда)

На ниво на потпрограма индикаторите треба да се подетални:

- Трошоците на труд на агенцијата (во денари), број на нови директиви, број на реализирани обврски, број на евалуации, број на издадени дозволи, број на обуки, број на ИПА проекти, број на подготвени (или по можност усвоени) закони, број на имплементирани ЕУ директиви, ИТ поддршка (во денари), поголема успешност на веб апликациите, број на акциски планови, број на инспекции, број на лабораториски анализи, број на супервизии.

6. Стратешко и среднорочно планирање

Кога станува збор за програмско буџетирање не се мисли само на подготовка на буџетот, одобрување, извршување и следење. Тоа треба, исто така да биде поврзано и со среднорочното буџетирање (среднорочната буџетска рамка) и со стратешкото планирање (стратешките планови со кои управува Единицата за стратешко планирање на Владата). Поврзаноста помеѓу програмското планирање на буџетот и, стратешкото планирање и среднорочното буџетско планирање мора да биде јасна.

Среднорочна поврзаност

Во првата фаза на реформата, среднорочната рамка на расходи (МТЕФ) е планирано да биде обврзувачка само за вкупното ниво на расходи. Овие обврзувачки лимити се даваат и на буџетските корисници во пролет, во Фискалната стратегија за време на подготовката на буџетот.

Откако новиот програмски буџетски систем и структура ќе бидат потполно имплементирани, лимитите ќе се презентираат и во Фискалната стратегија, на ниво на политика, за целиот период од три години. Во буџетот, исто така ќе биде видлива поврзаноста на среднорочното планирање со програмското буџетирање, при што ќе се прикажува среднорочното финансирање на политиките, програмите и потпрограмите.

Клучно е истата класификација да се користи и за Среднорочната рамка за расходи, Буџетот и Завршната сметка.

Поврзаност со стратешко планирање

Поврзаноста помеѓу програмското планирање на буџетот и стратешкото планирање мора да биде јасна. Како во буџетското, така и во стратешкото планирање мора да се користи истата класификација, цели и индикатори – буџетското и стратешкото планирање мора да се прави истовремено и да биде взаемно усогласено. Во моментот сите 96 буџетски корисници имаат свои стратешки планови, а ниту еден од нив не е усогласен со буџетот и буџетските програми.

Во иднина потпрограмите, програмите и политиките мора да бидат исти и во стратешкото планирање и во планирањето на буџетот. Исто така и целите и индикаторите мора да бидат исти. Во одредена фаза на реформата ќе се изготвуваат и стратешки планови ориентирани кон резултати со цел да се поддржи среднорочното планирање за целата политика, а министерството одговорно за таа политика ќе биде заголжено за нивна подготовка. Сепак, гореспоменатата поврзаност помеѓу програмското буџетирање и стратешкото планирање не се обработува детално во овој Прирачник. Министерството за финансии и Секторот за стратешко планирање при Владата ќе дадат подетални инструкции во врска со ова прашање.

7. Поставување на цели и следење на целите и индикаторите

Основната причина поради која се поставуваат цели, се врши следење и известување е да се воспостави една пракса на учење на политичко ниво и на административно ниво. Резултатите од следењето и известувањето треба да се користат за планирањето во иднина.

Поставувањето на цели, следењето и известувањето се вршат за **сите три нивоа на програмската буџетска структура**. Тоа значи дека тука се опфатени финансиите, целите и индикаторите за политиките, програмите и потпрограмите. На крајот треба да се добијат временски низи за секој индикатор со што би можело да се следи напредокот, но и да се идентификуваат областите кадешто е потребно подобрување.

Во понатамошниот текст е опишан **процесот** за поставување и следење на целите и индикаторите, а во врска со буџетскиот календар (видете исто така Анекс 1 – табела).

Всушност, во иднина идеја би било апликацијата е-буџет да содржи и модул за регистрирање на податоците за успешност на програмите.

Среднорочна рамка на расходи (СРР) - МТЕФ

Уште на пролет, за време на процесот на подготовка на Фискалната стратегија за среднорочното буџетирање, буџетските корисници предлагаат цели и индикатори со целни вредности за нивото на политика, програма и потпрограма. Во овој период податоците се собираат и користат за интерна употреба помеѓу Министерството за финансии, ресорните министерства одговорни за дадената политика, буџетските корисници и Владата, но не се внесуваат во Фискалната стратегија.

Идеите во основа произлегуваат од буџетските корисници, бидејќи тие предлагаат цели и индикатори за програмите и потпрограмите до ресорното министерство кое е одговорно за дадената политика. Министерството ги ревидира сите податоци кои се однесуваат на програмите и потпрограмите на таа политика. Кога ваквата контрола на квалитет ќе биде завршена, целите и индикаторите се праќаат до Министерството за финансии, при што се разгледуваат можните промени на истите. Притоа мора да се напомене дека целните вредности за индикаторите не треба да се менуваат секоја пролет, освен во оправдани случаи. Особено на нивото на политика не е разумно да се прават брзи и драматични промени. Сепак, на ниво на програми и потпрограми може да се случат промени во случај кога завршува некоја позначителна еднократна мерка. Целите треба да се стабилни на среден рок, бидејќи истите не се постигнуваат само за една година.

Буџет

Подоцна, за време на подготовката на буџетот, може да се предложат одредени корекции, на пример во случај на промена на активностите, или промена на финансирањето, при што можно е да се наметне потреба целните вредности да се прилагодат. На пример, може да се случи ребалансот на буџетот да наметне потреба за промена на некои таргетирани нивоа за време на подготовката на Буџетот. Сепак, ова може да се случи само во строго оправдани случаи. Освен тоа, доколку податоците од претходната година не се достапни на пролет (што е доста веројатно за

индикаторите за исход), истите би можело да се додадат подоцна, кога е достапна Завршната сметка.

Буџетот содржи податоци за финансирање на сите програми, како и временска низа на индикатори. Меѓутоа, многу е важно да се дадат информации и за остварувањето на целите (таргетите) од претходната година, со цел да се направи споредба и да се оцени колку се амбициозни, односно остварливи општите цели.

Завршна сметка

Објавувањето на извештаите за успешност ќе биде поврзано со завршната сметка, бидејќи новата програмска буџетска класификација ќе се применува и на финансиското известување. Стандардизираната структура за презентирање на буџетските програми, цели и индикатори во буџетот ќе биде содржана и во завршната сметка, за да им биде на читателите полесно да дојдат до податоците кои ги бараат во документот.

Во завршната сметка се анализира успешноста на политиката и програмата во дадената фискална година, дали се исполнеле посакуваните вредности за индикаторите, а се прави и споредба реализацијата со она што било буџетирано. Известувањето за успешност (за остварени резултати) во завршната сметка има за цел да се фокусира на целите на политиките и програмите. Овој документ на Владата, кој се испраќа до Собранието, го подготвува Министерството за финансии, врз основа на податоци од Трезорот и податоците за успешност (остварени резултати) кои се евидентирани во системот за е-буџет, од страна на буџетските корисници, а се ревидираат од страна на ресорните министерства одговорни за политиката.

Поднесување на податоци

Целните вредности и остварувањето на целите од претходната година се евидентираат на годишна основа за секој индикатор. Идеата е буџетските корисници да ги внесат сите потребни податоци и објаснувања електронски, во формат кој е компатибилен со системот на е-буџет. Буџетските корисници имаат обврска во системот за е-буџет да внесат целосни и точни податоци. Целите и индикаторите на програмите и потпрограмите ќе бидат ревидирани од страна на ресорното министерство кое е одговорно за дадената политика. Министерството за финансии ќе направи проверка на доставените податоци за време на спроведувањето на буџетскиот процес.

Табелата подолу покажува кои податоци ќе се бараат за секој индикатор. Овде треба да се нагласи дека во суштина буџетските корисници треба да ги пополнат податоците само еднаш за време на буџетскиот процес (а подоцна само се прават корекции и се додаваат дополнителни информации на постоечките, доколку е потребно).

Фиктивни примери за поставување на цели и следење на цели и индикатори

Политика: Транспорт

Цел на политика: Зголемување на безбедноста на транспортот

Индикатор	Број на сообраќајни незгоди со смртни последици					
Состојба на индикаторот	резултат 2015	резултат 2016	цел 2017	цел 2018	цел 2019	цел 2020
	x	x	x	x	x	x
Кратка изјава на буџетскиот корисник, во случај на неостварување на целите, или кога отстапувањето од посакуваниот резултат е над одредена граница.						
Метод на пресметка	Вкупен број на лица жртви на сообраќајни несреќи					
Извор на податоци	Статистика за сообраќајна безбедност, од ДЗР					

Во однос на индикаторите главен фокус ќе биде ставен на вредностите и временските низи. Целта е да се воспостави пракса буџетските корисници да даваат изјава во случај, на пример, целта да не била остварена, или пак има отстапување од истата поголемо од некоја утврдена граница. Буџетските корисници, исто така треба да нагласат и кои корективни дејствија планираат да ги преземат во такви околности. Подоцна, за време на, или по имплементацијата на реформата за програмско буџетирање може да се дискутира подетално за тоа до кој степен се дозволува отстапување за да сепак утврдената цел се смета за исполнета. Исто така, можеби треба да се размисли за тоа во оваа анализа да се воведат и принципот на „семафор предупредување“?!

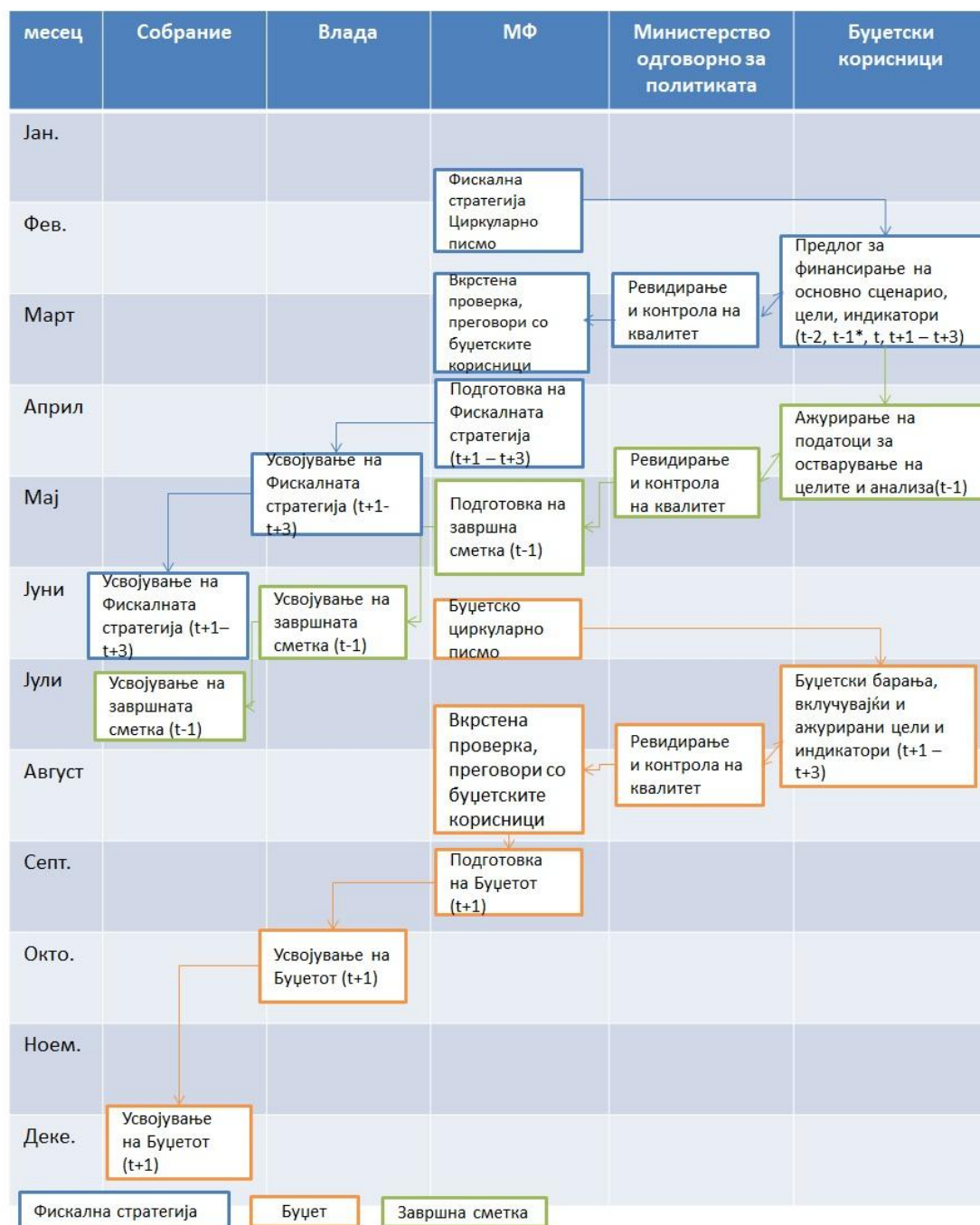
Одговорности

Оваа табела дава краток приказ на тоа кој за што е одговорен при утврдувањето на целите и нивното следење.

	Стратешко планирање и Фискална стратегија	Буџет	Завршна сметка
Политика	ресорно министерство одговорно за политиката	ресорно министерство одговорно за политиката	ресорно министерство одговорно за политиката
Програма	<u>предлог:</u> буџетски корисници <u>ревидирање и контрола на квалитет:</u> ресорното министерство одговорно за политиката	<u>предлог:</u> буџетски корисници <u>ревидирање и контрола на квалитет:</u> ресорното министерство одговорно за политиката	<u>предлог:</u> буџетски корисници <u>ревидирање и контрола на квалитет:</u> ресорното министерство одговорно за политиката
Потпрограма	<u>предлог:</u> буџетски корисници <u>ревидирање и контрола на квалитет:</u> ресорното министерство одговорно за политиката	Прикажано само во анекс <u>предлог:</u> буџетски корисници <u>ревидирање и контрола на квалитет:</u> ресорното министерство одговорно за политиката	Прикажано само во анекс <u>предлог:</u> буџетски корисници <u>ревидирање и контрола на квалитет:</u> ресорното министерство одговорно за политиката

АНЕКС 1: Табела за процесот на утврдување и следење на целите

(воопштено, без да се презентираат детали)

t-1 = претходна година; t = тековна година; t+1 = следна година; t+1 – t+3 = следните три години (среднорочен период)

* Ако t-1 податоците се достапни за време на подготовката на Фискалната стратегија

АНЕКС 2: Табела за програмска буџетска класификација

Во овој анекс се даваат прелиминарни препораки за политики, програми и потпрограми за новата програмска класификација. Притоа треба да се нагласи дека ова е само предлог подготвен од страна на Твининг проектот, така што називите и програмите може да се променат пред фактичката имплементација. Најголем дел од политиките беа подготвени во тесна соработка со експертите од МФ и буџетските корисници. Сепак, и покрај тоа, предложената листа треба да се сфати како прелиминарен предлог на Твининг проектот.

Програмска буџетска класификација			
01.	Политика: Институции на демократскиот политички систем, интеграција и граѓанско општество		
01.	02.	<u>Програма: Законодавна и извршна власт и уставни и човекови права</u>	
01.	02.	01.	Потпрограма: Претседател
01.	02.	02.	Потпрограма: Собрание
01.	02.	03.	Потпрограма: Премиер и Влада
01.	02.	04.	Потпрограма: Уставен суд и Народен правобранител
01.	03.	<u>Програма: Управување на национално, регионално и локално ниво</u>	
01.	03.	01.	Потпрограма: Изборна власт
01.	03.	02.	Потпрограма: Јавна администрација
01.	03.	03.	Потпрограма: Регионален и локален развој и меѓугранична соработка
01.	03.	<u>Програма: Кредибилни, достапни, проверени и ефикасни информации за трошењето и мониторингот</u>	
01.	03.	01.	Потпрограма: Инспекциски совет
01.	03.	02.	Потпрограма: Ревизија
01.	03.	03.	Потпрограма: Информатичко општество, отворен пристап, заштита на податоци и верификација
02.	Политика: Внатрешна и надворешна безбедност		
02.	01.	<u>Програма: Администрација⁸</u>	
02.	01.	01.	Потпрограма: Внатрешна безбедност администрација

⁸ Кодот хх.01 е резервиран за административните програми. Доколку нема административни програми, местото се остава празно. (видете на пример политика 04 – Правосудство)

Програмска буџетска класификација			
02.	01.	02.	Потпрограма: Надворешна безбедност администрација
02.	01.	03.	Потпрограма: Општи административни услуги
02.	02.		<u>Програма: Внатрешна безбедност</u>
02.	02.	01.	Потпрограма: Јавна безбедност
02.	02.	02.	Потпрограма: Национална безбедност
02.	03.		<u>Програма: Одбрана и заштита</u>
02.	03.	01.	Потпрограма: Воена заштита
02.	03.	02.	Потпрограма: Хуманитарни операции
02.	03.	03.	Потпрограма: Управување со кризи, спасување и заштита од пожари
03 Надворешна политика и внатрешна кохезија			
03.	01.		<u>Програма: Администрација</u>
03.	02.		<u>Програма: Надворешна политика</u>
03.	02.	01.	Потпрограма: Билатерална и мултилатерална соработка
03.	02.	02.	Потпрограма: Дипломатско конзуларна мрежа и конзуларни работи
03.	02.	03.	Потпрограма: Имиграција
03.	03.		<u>Програма: Внатрешна кохезија</u>
03.	03.	01.	Потпрограма: Верски права
03.	03.	02.	Потпрограма: Етничка кохезија
04. Правосудство			
04.	02.		<u>Програма: Квалитет и достапност на судските услуги</u>
04.	02.	01.	Потпрограма: Остварување на права по устав и закон
04.	02.	02.	Потпрограма: Функционирање и ефикасност на судскиот систем
04.	03.		<u>Програма: Извршување на санкции и пробација</u>
04.	03.	01.	Потпрограма: Извршување на санкции
04.	03.	02.	Потпрограма: Пробација

Програмска буџетска класификација			
04.	04.	<u>Програма: Надлежност на јавното обвинителство и на државното правобранителство</u>	
04.	04.	01.	Потпрограма: Јавно обвинителство
04.	04.	02.	Потпрограма: Државно правобранителство
04.	05.	<u>Програма: Институционално обезбедување на владеењето на правото и правната сигурност</u>	
04.	05.	01.	Потпрограма: Правосуден систем
04.	05.	02.	Потпрограма: Антикорупциска политика и борба против организиран криминал
04.	05.	03.	Потпрограма: Бесплатна правна помош
04.	05.	04.	Потпрограма: Извршување, медијација, вештачење и проценка
04.	05.	05.	Потпрограма: Административни капацитети на секторот правосудство
05. Јавни финансии			
05.	01.	<u>Програма: Јавни финансии администрација</u>	
05.	01.	01.	Потпрограма: Реформи за управување со јавните финансии
05.	01.	02.	Потпрограма: Финансиски менаџмент и супервизија
05.	01.	03.	Потпрограма: Јавни набавки
05.	01.	04.	Потпрограма: Финансиска полиција и перење пари
05.	01.	05.	Потпрограма: Стокови и нафтени резерви
05.	02.	<u>Програма: Макроекономско и фискално управување</u>	
05.	02.	01.	Потпрограма: Планирање и извршување на буџетот
05.	02.	02.	Потпрограма: Управување со даноци и царини
05.	03.	<u>Програма: Управување со долг</u>	
05.	03.	01.	Потпрограма: Прудентен долг
06. Економски развој, конкурентност и претприемништво			
06.	01.	<u>Програма: Конкурентност администрација</u>	
06.	01.	01.	Потпрограма: Поддршка & мониторинг

Програмска буџетска класификација			
06.	01.	02.	Потпрограма: Меѓународна трговија & соработка
06.	02.		<u>Програма: Бизнис опкружување</u>
06.	02.	01.	Потпрограма: Бизнис инфраструктура
06.	02.	02.	Потпрограма: Правно и регулаторно конкурентско опкружување
06.	03.		<u>Програма: Поттикнување на растот и развојот на компаниите</u>
06.	03.	01.	Потпрограма: Промовирање на СДИ и интернационализација
06.	03.	02.	Потпрограма: Туризам
06.	03.	03.	Потпрограма: Иницијативи за развој на компаниите
06.	03.	04.	Потпрограма: Промовирање на иновации, R&D и активности за технолошки развој на компаниите
07. Енергетика			
07.	02.		<u>Програма: Снабдување со минерални сировини</u>
07.	02.	01.	Потпрограма: Геолошки истражувања
07.	02.	02.	Потпрограма: Употреба на сировини
07.	03.		<u>Програма: Конкурентноста во секторот на енергетика</u>
07.	03.	01.	Потпрограма: Енергетска ефикасност
07.	03.	02.	Потпрограма: Обновливи извори на енергија
08. Животна средина и климатски промени			
08.	01.		<u>Програма: Администрација</u>
08.	01.	01.	Потпрограма: Имплементација и координација на политики за животна средина
08.	01.	02.	Потпрограма: Канцеларија за животна средина
08.	01.	03.	Потпрограма: Мониторинг и инспекција
08.	02.		<u>Програма: Одржливо управување со природните ресурси</u>
08.	02.	01.	Потпрограма: Снабдување со вода и хидросистеми
08.	02.	02.	Потпрограма: Управување со отпадни води

Програмска буџетска класификација			
08.	02.	03.	Потпрограма: Квалитет на воздух
08.	02.	04.	Потпрограма: Управување со отпад и квалитет на почва
08.	03.		<u>Програма: Заштита на природата</u>
08.	03.	01.	Потпрограма: Управување со заштитени подрачја и природата
08.	03.	02.	Потпрограма: Биодиверзитет
08.	04.		<u>Програма: Простор</u>
08.	04.	01.	Потпрограма: Просторно и урбанистичко планирање
08.	04.	02.	Потпрограма: Недвижен имот
09. Транспорт			
09.	01.		<u>Програма: Администрација</u>
09.	01.	01.	Потпрограма: Координација на транспортните политики
09.	01.	02.	Потпрограма: Мониторинг и инспекција во областа на транспортот
09.	02.		<u>Програма: Патен транспорт и инфраструктура</u>
09.	02.	01.	Потпрограма: Ефективна мрежа на автопати
09.	02.	02.	Потпрограма: Мрежа на регионални и локални патишта
09.	02.	03.	Потпрограма: Намалување на сообраќајот во централните градски подрачја
09.	02.	04.	Потпрограма: Ефикасен интелигентен транспортен систем
09.	03.		<u>Програма: Железнички транспорт и инфраструктура</u>
09.	03.	01.	Потпрограма: Конструкција, реконструкција и модернизација на железничката мрежа
09.	03.	02.	Потпрограма: Јавен железнички транспорт
09.	04.		<u>Програма: Воздушен и воден транспорт и инфраструктура</u>
09.	04.	01.	Потпрограма: Воздушен транспорт и инфраструктура
09.	04.	02.	Потпрограма: Воден транспорт и инфраструктура
10. Земјоделство и шумарство			
10.	01.		<u>Програма: Администрација</u>

Програмска буџетска класификација			
10.	01.	01.	Потпрограма: Координација на земјоделски политики
10.	01.	02.	Потпрограма: Усогласување на националната легислатива со стандардите на ЕУ
10.	01.	03.	Потпрограма: Мониторинг и инспекција
10.	02.		<u>Програма: Земјоделство и рурален развој</u>
10.	02.	01.	Потпрограма: Стабилизирање на земјоделскиот пазар
10.	02.	02.	Потпрограма: Поддршка на земјоделството и руралниот развој
10.	02.	03.	Потпрограма: Одржливо и конкурентно рибарство
10.	03.		<u>Програма: Шумарство и ловство</u>
10.	03.	01.	Потпрограма: Подобрување на квалитетот и заштита на шумите и шумските животни
10.	04.		<u>Програма: Безбедност на храна и ветеринарна заштита</u>
10.	04.	01.	Потпрограма: Ветеринарна заштита
10.	04.	02.	Потпрограма: Контрола на безбедност на храна и фитосанитарна политика
11. Социјална заштита и политики на пазар на труд			
11.	01.		<u>Програма: Администрација</u>
11.	01.	01.	Потпрограма: Администрација, ЕУ интеграција, развој на капацитети и еднакви можности
11.	01.	02.	Потпрограма: Администрација – Пензиски фонд
11.	01.	03.	Потпрограма: Административна поддршка во областа на пазарот на труд (Агенција за вработување; Инспекторат за труд)
11.	02.		<u>Програма: Социјална заштита, инклузија и еднакви можности</u>
11.	02.	01.	Потпрограма: Социјални бенефиции
11.	02.	02.	Потпрограма: Социјални услуги
11.	02.	03.	Потпрограма: Програми за социјална инклузија и еднакви можности
11.	03.		<u>Програма: Семејство, деца и демографија</u>
11.	03.	01.	Потпрограма: Семејни бенефиции

Програмска буџетска класификација			
11.	03.	02.	Потпрограма: Бенефиции за деца и услуги
11.	03.	03.	Потпрограма: Достоен живот за постарите лица
11.	04.		<u>Програма: Пензии</u>
11.	04.	01.	Потпрограма: Столб 1
11.	04.	02.	Потпрограма: Столб 2
11.	05.		<u>Програма: Мерки на пазарот на труд</u>
11.	05.	01.	Потпрограма: Активни мерки за вработување
11.	05.	02.	Потпрограма: Надоместоци за невработеност
12. Образование, наука и спорт			
12.	01.		<u>Програма: Администрација</u>
12.	01.	01.	Потпрограма: Координација на образовните политики и правната рамка
12.	01.	02.	Потпрограма: Мониторинг и контрола
12.	02.		<u>Програма: Образование</u>
12.	02.	01.	Потпрограма: Основно образование
12.	02.	02.	Потпрограма: Средно образование
12.	02.	03.	Потпрограма: Високо образование
12.	02.	04.	Потпрограма: Доживотно учење и образование на возрасни
12.	03.		<u>Програма: Наука</u>
12.	03.	01.	Потпрограма: Научни институции
12.	03.	02.	Потпрограма: Примарна наука
12.	04.		<u>Програма: Спорт</u>
12.	04.	01.	Потпрограма: Национални спортови
12.	04.	02.	Потпрограма: Меѓународни спортови
12.	04.	03.	Потпрограма: Спортови за сите
13. Култура			

Програмска буџетска класификација			
13.	01.	<u>Програма: Администрација</u>	
13.	01.	01.	Потпрограма: Администрација за заштита на културното наследство
13.	02.	<u>Програма: Промоција на уметност</u>	
13.	02.	01.	Потпрограма: Програми за уметност
13.	02.	02.	Потпрограма: Аудио-визуелна уметност
13.	02.	03.	Потпрограма: Библиотеки, издаваштво и литература
13.	03.	<u>Програма: Промоција на националниот идентитет и промоција на македонската култура во странство</u>	
13.	03.	01.	Потпрограма: Промоција и заштита на културното наследство
13.	03.	02.	Потпрограма: Промоција на македонската култура во странство
14.	Здравство		
14.	01.	<u>Програма: Непречено функционирање на здравствениот систем</u>	
14.	01.	01.	Административни капацитети во јавниот сектор
14.	01.	02.	Потпрограма: Набавка на квалитетни лекови и медицинска опрема, контрола на квалитет, акредитации и контрола
14.	02.	03.	Потпрограма: Радијациона сигурност
14.	02.	<u>Програма: Квалитетна и достапна здравствена заштита</u>	
14.	02.	01.	Потпрограма: Модернизација и унапредување на здравствениот сектор
14.	02.	02.	Потпрограма: Здравствен информатички систем
14.	02.	03.	Потпрограма: Грижа за ранливи групи
14.	03.	<u>Програма: Промовирање на долг и здрав живот</u>	
14.	03.	01.	Потпрограма: Превентивна заштита
14.	03.	02.	Потпрограма: Јавно здравство
14.	03.	03.	Потпрограма: Специјални програми за здравство
14.	04.	<u>Програма: Ефикасни здравствени услуги</u>	
14.	04.	01.	Потпрограма: Примарни здравствени услуги
14.	04.	02.	Потпрограма: Секундарни и терцијални здравствени услуги

Програмска буџетска класификација

14. 04. 03. Потпрограма: Исплата на боледување

АНЕКС 3: Индикативна листа на буџетски корисници на различни области на политики

Листата наведена подолу дава целосна слика за тоа кои се главните активности и за што се алоцира буџетот на секој буџетски корисник во рамките на новата програмска класификација. Сепак, треба да се напомене дека ова е предлог листа на Твининг проектот и за неа не е побарана и добиена согласност од сите 96 буџетски корисници, така што се очекува да има одредени промени пред самата имплементација. Исто така, треба да се забележи дека е можно во некои случаи еден буџетски корисник да има активности кои спаѓаат под различни, а не само под една политика. Затоа, оваа листа е дадена само индикативно, за да се добие една општа слика.

Буџетски корисници на политиките	
Институции на демократскиот политички систем, слобода и граѓанско општество	
01001	Претседател
02001	Парламент
02002	Државен завод за ревизија
02004	Државна изборна комисија
02006	Дирекција за заштита на лични податоци
02008	Комисија за верификација на факти
02010	Совет за унапредување и надзор на ревизијата
02011	Комисија за заштита од дискриминација
02012	Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен
02013	Ревизорското тело за ревизија на претпристапната помош на Европската Унија
02014	Државна комисија за одлучување во втор степен во областа на инспекцискиот надзор и прекршочната постапка
03001	Уставен суд
04001	Влада
04002	Служба за општи и заеднички работи на Владата
04003	Секретаријат за законодавство
04014	Инспекциски совет

Буџетски корисници на политиките	
04008	Агенција за администрација
04013	Агенција за управување со одземен имот
17001	Министерство за информатичко општество и администрација
17002	Државен управен инспекторат
19101	Министерство за локална самоуправа
19102	Државен инспекторат за локална самоуправа
19302	Комисија за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер
22001	Државен завод за статистика
28001	Биро за регионален развој
31101	Народен правобранител
Внатрешна и надворешна безбедност	
01002	Агенција за разузнавање
05001	Министерство за одбрана
05002	Дирекција за безбедност на класифицирани информации
05003	Дирекција за заштита и спасување
05004	Центар за управување со кризи
06001	Министерство за внатрешни работи
07003	Управа за водење на матични книги
19201	Агенција за иселеништво
Надворешна политика и внатрешна кохезија	
04009	Секретаријат за европски прашања
08001	Министерство за надворешни работи
04010	Секретаријат за спроведување на Охридскиот рамковен договор
04012	Агенција за остварување на правата на заедниците
20001	Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи

Буџетски корисници на политиките	
Правосудството	
02003	Државна комисија за заштита од корупција
04006	Државен правобранител
07001	Министерство за правда
07002	Управа за извршување на санкции
07004	Биро за застапување на РМ пред Европскиот суд за човекови права
25001	Биро за судски вештачења
29010	Судска власт
31010	Јавен обвинител
Јавни финансии	
02007	Државна комисија за жалби по јавни набавки
09001	Министерство за финансии
09002	Министерство за финансии – функции на државата
09003	Царинска управа
09004	Агенција за стокови резерви
09005	Управа за јавни приходи
09006	Управа за финансиска полиција
09007	Дирекција за задолжителни резерви на нафта и нафтени деривати
09008	Државен девизен инспекторат
09009	Совет за јавни набавки
Економски развој, конкурентност и претприемништво	
02005	Комисија за заштита на конкуренција
10001	Министерство за економија
10002	Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот
10003	Агенција за промоција и поддршка на туризмот

Буџетски корисници на политиките	
10004	Директорат за технолошки индустриски развојни зони
10005	Држав н пазарен инспекторат
10006	Државен инспекторат за техничка инспекција
11002	Државен завод за заштита на индустриска сопственост
Енергетика	
10001	Министерство за економија [Сектор за енергетика; Агенција за енергетика)
Животна средина и климатски промени	
02009	Регулаторна комисија за домување
12101	Министерство за животна средина и просторно планирање
12102	Државен инспекторат за животна средина
14003	Управа за хидрометеоролошки работи
13005	Државен инспекторат за градежништво и урбанизам
21001	Агенција за катастар на недвижности
Транспорт	
13001	Министерство за транспорт и врски
13004	Државен инспекторат за транспорт
13006	Државен комунален инспекторат
Земјоделство и шумарство	
14001	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
14002	Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството – Битола
14004	Агенција за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој
14005	Агенција за храна и ветеринарство
14006	Државен инспекторат за земјоделство
14007	Државен инспекторат за шумарство и лов

Буџетски корисници на политиките	
Социјална заштита и политики на пазар на труд	
15001	Министерство за труд и социјална политика
15002	Државен инспекторат за труд
66003	Агенција за вработување
66004	Фонд за пензиско и инвалидско осигурување
Образование, наука и спорт	
16001	Министерство за образование и наука
16002	Биро за развој на образованието
16003	Национална агенција за европски образовни програми и мобилност
16004	Државен образовен инспекторат
16101	Агенција за млади и спорт
Култура	
24001	Државен архив
18001	Министерство за култура
18010	Финансирање на дејности од областа на културата
26001	Македонска академија на науките и уметностите
Здравство	
19001	Министерство за здравство
19002	Државен санитарен и здравствен инспекторат
66002	Фонд за здравство

АНЕКС 4: Содржина на новиот Буџет

Во моментот во Министерството за финансии интерно се дискутира и подготвува нацрт содржината на новиот Буџет. Сèуште не е дефинитивно утврдено кои нивоа на програмска класификација ќе се презентираат во Буџетот, Фискалната стратегија и Завршната сметка, а за кои ќе се информира во анекси, или пак електронски на веб страната на Министерството за финансии.

Најверојатно, целите и индикаторите на потпрограмите, проектите и активностите („четвртото ниво“) нема да биде детално прикажано во Буџетот, или во Завршната сметка, туку за истите ќе се информира во дополнителни документи.

Содржина на буџетот по реформата:

1. Општи информации (текстуален дел)

Идеата е иста, но со одредени предлози за подобрување (на пример, повеќе информативни табели, вклучувајќи ги истите табели кои се објавуваат во Фискалната стратегија; споредба со Фискалната стратегија - какви промени настанале, види извештај за активност 2.1)

2. Опис на политики и програми - **сосема ново поглавје, повеќе детали се дадени подолу**

3. Среднорочни расходи по буџетски корисници (организациска класификација); табели за t-1; t; t + 1; t + 2; t + 3

- Ова всушност е ажурирана верзија на речиси истата табела која би била во Фискална стратегија како анекс "Лимити на расходи за буџетските корисници"
- Со ова ќе се додаде среднорочна перспектива на годишниот буџет
- Табелата ќе биде придружена со образложение во кое се опишуваат промените во споредба со Фискалната стратегија

4. Збирни табели на Буџетот

- Додајте табела за t-1 од завршната сметка

5. Детални буџетски табели по буџетски корисник

- Идеата на прикажување на буџетот според организациската, економската класификација и според изворите на приходи е иста како и сегашната, со таа разлика што наместо тековните владини / развојни / буџетски програми ќе има нови програми и потпрограми
- Додајте табела за t-1 од Завршната сметка

6. Закон за извршување на буџетот

Како анекс или како одделна публикација на веб страната на МФ

- Воведување на цели и индикатори за потпрограмите; "четврто ниво", односно проекти и активности под потпрограмите
- Извори и методи на пресметка за сите индикатори за целите

Се предлага од тековниот Буџет да бидат избришани:

- Објаснување за владините програми
- Објаснување за целите на буџетските корисници
- Развојни програми на Буџетот

2. Опис на политики и програми

Пример од фиктивна политика за земјоделство и шумарство

10 ЗЕМЈОДЕЛСТВО И ШУМАРСТВО

[Образложение - краток опис на содржината на политиката]

Политиката за земјоделство се однесува на мерките во земјоделството, шумарството и ловот, руралниот развој, безбедноста на храната и ветеринарната заштита кои имаат за цел да го поддржат развојот на примарното земјоделско и сточарско производство; преработката и маркетингот на земјоделските производи од животинско и растително потекло и да обезбедат заштита за здравјето на растенијата.

[Образложение: листа на цели и индикатори во рамките на политиката; вклучувајќи ги и целните вредности за следната година (t+1), тековната година (t) и информациите за постигнување на целите од претходната година (t-1)]

Цели и индикатори на политиката	t-1	t	t+1
Цел 1: Зголемување на конкурентноста на земјоделството, обезбедување на стабилно ниво на приходи во земјоделското стопанство и одржлив развој на руралните средини			
Индикатор 1: % од земјоделското производство во БДП			
Индикатор 2: Површини со органско производство во хектари			
Индикатор 3: Индекс на густина на добиток (единици по хектар)			

Финансирање

[Образложение: информации за финансирање на програмите и потпрограмите во дадената политиката; планиран буџет за наредната година (t+1) и индикативен буџет за преостанатите години на среден рок (t+2, t+3), буџет за тековната година (t) и информации за буџетската реализација од претходната година (t -1)]

во милиони денари или во 1000 денари

Одобрени средства	t-1	t	t+1	t+2*	t+3*
Земјоделство (вкупно)					
Програма 10.01: Администрација					
Потпрограма 10.01.01: Координација на земјоделските политики					
Потпрограма 10.01.02: Усогласување на националното законодавство со стандардите на ЕУ					
Потпрограмата 10.01.03: Мониторинг и контрола					
Програма 10.02: Земјоделство и рурален развој					
Потпрограма 10.02.01: Стабилизација на земјоделскиот пазар					
Потпрограма 10.02.02: Поддршка на земјоделството и руралниот развој					
Потпрограма 10.02.03: Рибарство и аквакултура					
Програма 10.03: Шумарство и ловство					
Потпрограма 10.03.01: подобрување на квалитетот и заштитата на шумите и дивите животни					
Програма 10.04: Безбедност на храна и ветеринарна заштита					
Потпрограма 10.04.01: ветеринарна заштита					

Одобрени средства	t-1	t	t+1	t+2*	t+3*
Потпрограма 10.04.02: контрола на безбедноста на храната и фитосанитарна политика					

* Во t+2 и t+3 се прикажани само индикативни планови

Програми

Програма 10.01: Администрација

[Образложение: краток опис на програмата]

Оваа програма се однесува на мерки чија цел е сеопфатна и навремена подготовка на ЕУ директивите и документацијата и ефективно спроведување на мониторинг процедурите во областа на земјоделството.

[Образложение: информации за финансирање на програмите и потпрограмите во дадената политиката; планиран буџет за наредната година (t+1) и индикативен буџет за преостанатите години на среден рок (t+2, t+3), буџет за тековната година (t) и информации за буџетската реализација од претходната година (t -1)]

Цели и индикатори на програмата	t-1	t	t+1
Цел 1: Ефективна имплементација на мониторинг на земјоделските политики			
Индикатор 1: Број на донесени закони и директиви			

Приоритетни области на финансирање

[Образложение: краток опис на клучните расходни области на програмата, на пр. инфраструктурни проекти, важни субвенции, поголеми активности за јавни набавки, нови владини иницијативи и реформи; вклучете информации за вкупните трошоци и износот кој треба да се исплати од буџетот за следната година]

Во наредната година се планира усвојување на законот за, основните елементи на новиот закон ќе бидат, Исто така, ќе се направи реформа на законот за со цел да се подобри

Програма 10.02: Земјоделство и рурален развој

Оваа програма се однесува на мерки за подобрување на животниот стандард на земјоделците, зголемување на учеството на органското земјоделство, подобрување на продуктивноста во земјоделството и обезбедување на одржливо и конкурентно рибарство.

Цели и индикатори на програмата	t-1	t	t+1
Цел 1: Подобрување на квалитетот на живот во руралните средини			
Индикатор 1: Број на вработени во земјоделскиот сектор			
Цел 2: Зголемување на вредноста на земјоделското производство			
Индикатор 1: Земјоделски инвестиции како % од БДП			
Цел 3: Подобрување на стандардите во рибарството			
Индикатор 1: Учество на риболовот како % од БДП			

Приоритетни области на финансирање

Целта на финансирање на Проектот за наводнување на јужната долина на реката Вардар (вкупни трошоци xxx денари) е подобрување на условите за живот на земјоделското население во Јужната долина на реката Вардар преку одржливо користење и управување со природните ресурси. Конкретна цел на програмата е зголемената продуктивност и одржлив развој на земјоделското производство во овој регион. Првата фаза од проектот (xxx денари) заврши во 2011 година.

Втората фаза од овој Проект ќе изнесува XXX денари и ќе се финансира во следните години со заем од КФВ, а ќе опфати рехабилитација и модернизација на системите за наводнување и проширување на постојните и градење на нови системи за наводнување како што се: 1. Миравци 2. Негорци/Прдејци 3. Гевгелија, 4. Грчиште, 5. Паљурци, 6. Кованци и 7. Валандово. Во буџетот за следната година се планираат xxx денари за овој Проект.

Програма 10.03: Шумарство и ловство

Оваа програма се однесува на мерки за заштита на јавните и приватните шуми и намалување на штетите предизвикани од незаштитените диви животни.

Цели и индикатори на програмата	t-1	t	t+1
Цел 1: Обезбедување на одржлив развој на шумарството и ловството			
Индикатор 1: Шумско земјиште како % од вкупното земјиште			
Индикатор 2: Висина на приход од сеча и трговија со дрва и вкупно сеча			
Индикатор 3: Садење дрвца на неплодна почва, ерозија на земјиште			

Приоритетни области на финансирање

Според програмата за проширена репродукција на шумите (вкупни трошоци денари) се планира за следната година да се инвестираат денари за извршување на пошумување на хектари.

Програма 10.04: Безбедност на храна и ветеринарна заштита

Оваа програма се однесува на мерки кои треба да обезбедат услови за одгледување, трговија и безбедност при потрошувачка, како и обезбедување на услови за трговија со животни, растенија и добиточна храна.

Цели и индикатори на програмата	t-1	t	t+1
Цел 1: Заштита на здравјето на луѓето, животните, растенијата и природата			
Индикатор 1: Број на одобрености за користење на здравствените сертификати за храна			
Индикатор 2: Бројот на регистрирани производители на видови храна			
Индикатор 3: Број на производители на растенија и растителни производи			

Приоритетни области на финансирање

Во следната година ќе се преземат активности за зајакнување и воспоставување на функционален систем за безбедност и квалитет на храна, промоција на функционален систем за контрола и безбедност на храна од животинско потекло. Исто така, ќе се спроведе и контролна инспекција, следење и надзор на целиот синџир на храна, со цел да се осигура дека храната е во согласност со највисоките стандарди за безбедност и хигиена на храната и да осигура дека храната е во согласност со законските барања.